

ARKIVEKS.

3. november 1955.

N a s j o n a l r e g n s k a p s b e g r e p e n e

Av

F r i t z C. H o l t e.

Innledning.

Dette notatet skal gjøre studentene ved N.L.H. kjent med noen av de begrepene som anvendes i nasjonalregnskapet og i totalregnskapene for jordbruket og skogbruket.

Under utarbeidelsen av notatet har jeg lagt stor vekt på at en framstilling som skal tjene et slikt formål bør være kort og forholdsvis populær. For å oppnå dette har jeg på forskjellige måter prøvd å unngå mange av de spørsmål som problemfeltet reiser. En del begreper forutsettes kjent fra før. For en del andre begrepers vedkommende nøyer jeg meg med å antyde deres innhold gjennom eksempler. Endelig har jeg unnlatt å omtale en rekke begreper som det i og for seg kunne være ønskelig at studentene ble kjent med.

Redegjørelsene er i stor utstrekning gitt i tilknytting til grafiske figurer. Det som betyr noe er selvsagt at en skaffer seg et kjennskap til de begrepene som omtales. Om noen foretrekker å skaffe seg et slikt kjennskap uten å bli fortrolig med figurene i notatet, er dette helt i orden.

Studenter som måtte ønske en fullstendigere og grundigere innføring i nasjonalregnskapsbegrepene, henvises til Statistisk Sentralbyrås publikasjon "Nasjonalregnskap 1930-1939 og 1946-1951. N.O.S. XI 109" og til Asbjørn Bergans: "Makroøkonomiske grunnbegreper. Økosirkssystemet (Memo. av 1-2-1955 fra Universitetets Sosialøkonomiske Institutt)".

Realobjekter og finansobjekter.

Jeg vil begynne med å innføre to begreper: Realobjekter og finansobjekter. De kan defineres på følgende måte: Realobjekter er objekter som har verdi i seg selv, mens finansobjekter er objekter som har verdi fordi en ved hjelp av dem kan skaffe seg realobjekter.¹⁾ Realobjektene er enten varer eller tjenester. En undergruppe av finansobjektene er myntene. Bortsett fra denne gruppe vil et finansobjekt i praksis alltid være en lapp papir som det står skrevet noe på eller en muntlig fordring.

1) Ved litt ettertanke vil en innse at denne definisjon ikke er helt tilfredsstillende. Det kan jo herske tvil om hva vi skal forstå med, og hvordan vi skal bringe på det rene hvorvidt et objekt har "verdi i seg selv" eller ikke. Definisjonen vil imidlertid forhåpentligvis sammen med de eksemplene som er gitt, gi de fleste et ganske godt inntrykk av hva sosialøkonomene legger i begrepene "realobjekt" og "finansobjekt".

Eksempler på realobjekter:

Varer: Et hus

Et kg sukker

En slåmaskin.

Tjenester:

En times arbeidsinnsats av en gårdbruker

En times undervisning i sosialøkonomi

Transporten av et lass kull fra Oslo til Ås.

Eksempler på finansobjekter:

Et kronestykke

En hundrekroneseddel

En sjekk

En statsobligasjon.

Vi bør alltid ha helt klart for oss at det er realobjektene som danner grunnlaget for folks levestandard. Når vi i sosialøkonomitimen i stor utstrekning også skal beskjeftige oss med finansobjektene, så er det fordi dette er nødvendig hvis vi skal forstå det som skjer med realobjektene.

Økonomiske sektorer.

En økonomisk sektor er en enhet eller en samling av enheter som driver med en eller annen form for økonomisk virksomhet.

De enhetene (den enheten) som utgjør en økonomisk sektor er dels personer, dels produserende bedrifter og dels institusjoner av ymse slag. Vi skal i dette notatet særlig beskjeftige oss med følgende sektorer: (1) "Sektoren Ole Hansen". Dette er en sektor som består av et bestemt gårdsbruk og den familien som eier og driver dette bruket. For korthets skyld har jeg kalt opp sektoren etter familiens hovedperson som heter Ole Hansen. (2) Sektoren "Norge" (samlingen av alle personer, bedrifter og institusjoner i Norge.) (3) Sektoren "Det Norske Jordbruket" (samlingen av alle gårdsbruk i Norge.) (4) Sektoren "Det Norske Skogbruket" (samlingen av alle skogbruksbedrifter i Norge.)

Produksjon, produkter og produksjonsfaktorer.

Produksjon er framstilling av realobjekter på grunnlag av andre realobjekter. De objektene som blir framstilt kaller vi produkter, og de objektene som bidrar til framstillingen kaller vi produksjonsfaktorer.

Økonomen pleier ofte å illustrere grafisk det som skjer ved en produksjonsprosess. En tegner en beholder eller kasse som kan kalles produksjonskassa. Inn i denne kassa strømmer produksjonsfaktorene og ut av kassa strømmer produktene. Fig. 1 gir et eksempel på en slik grafisk framstilling av en produksjonsprosess.

Fig. I. Melkeproduksjonen på Ole Hansens gårdsbruk.

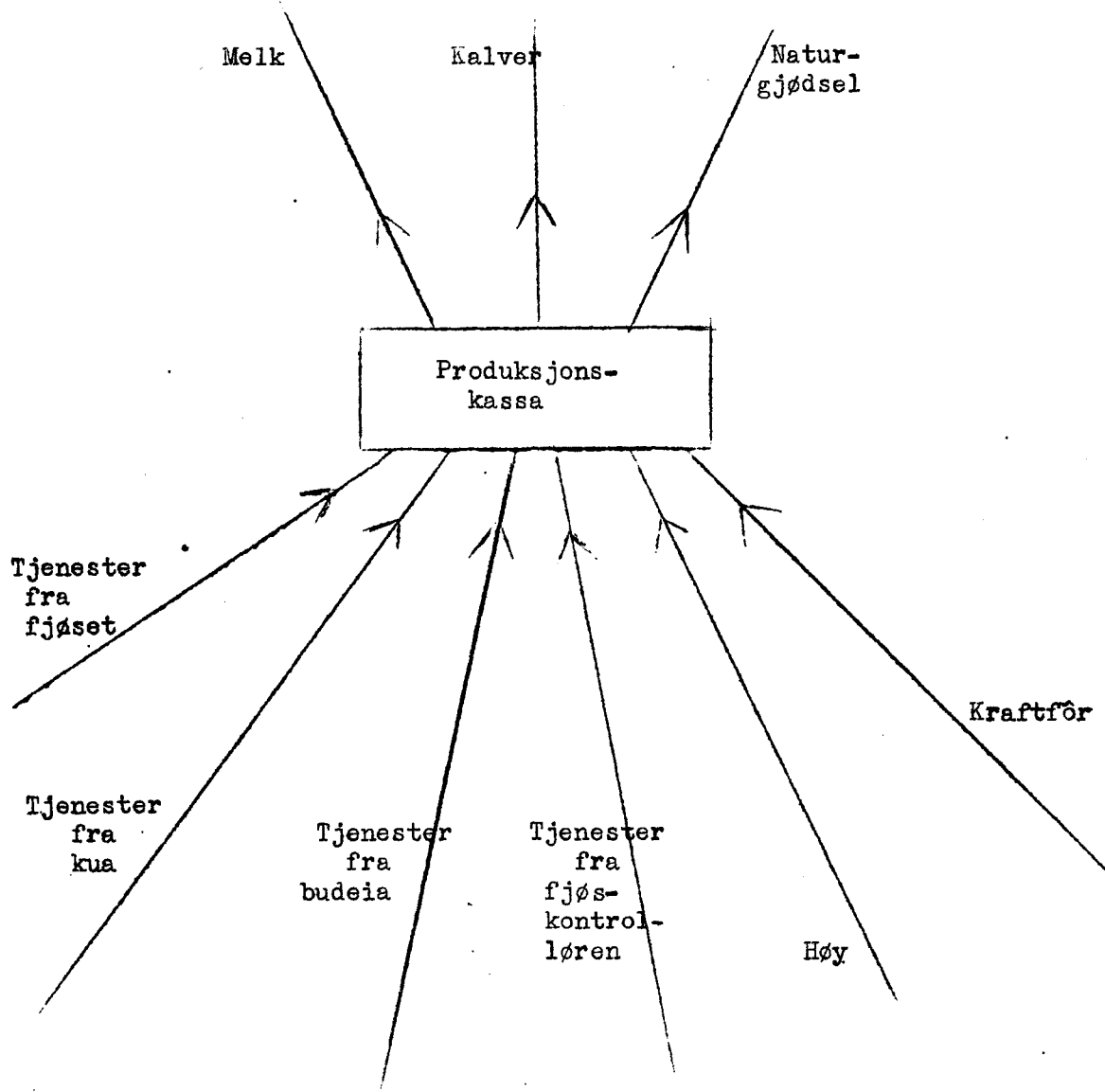

Fig I. gir imidlertid ikke noen tilstrekkelig uttømmende beskrivelse av melkeproduksjonen på Ole Hansens gårdsbruk. Dette skyldes dels at figuren ikke gjør rede for alle de ulike slags produksjonsfaktorer som brukes når det produseres melk, men også at den ikke forteller noe om hvor meget det brukes av de enkelte produksjonsfaktorer og om hvor meget det lages av de enkelte produkter.

For å få gitt uttrykk for dette må en måle størrelsen av de enkelte realobjekter. En kan f.eks. måle innsatsen av høy i kg, innsatsen av budeias tjenester i arbeidstimer, produksjonen av kalver ved antall^{et} o.s.v. Det vil imidlertid by på store fordeler om vi på en fornuftig måte kan få brakt tallene for størrelsene av de enkelte strømmene på ens benevning. Det kan vi få til på den måten at vi måler "mengden" av en strøm ved den verdien strømmen representerer. I stedet for å snakke om en arbeidsinnsats på 2000 timer og et høyforbruk på

50 000 kg, snakker vi i stedet om en arbeidsinnsats på (til en verdi av) 4.000,-kr. og et høyforbruk på (til en verdi av) 10.000,- kroner.

(Vær oppmerksom på at denne framgangsmåten kan gjøre det vanskeligere for oss å være klar over når vi beskjeftiger oss med realobjekter og når vi beskjeftiger oss med finansobjekter. Snakkes det om strømmer på "så og så mange kroner", går det jo ikke fram av benevnningen hva slags objekter strømmene består av.)

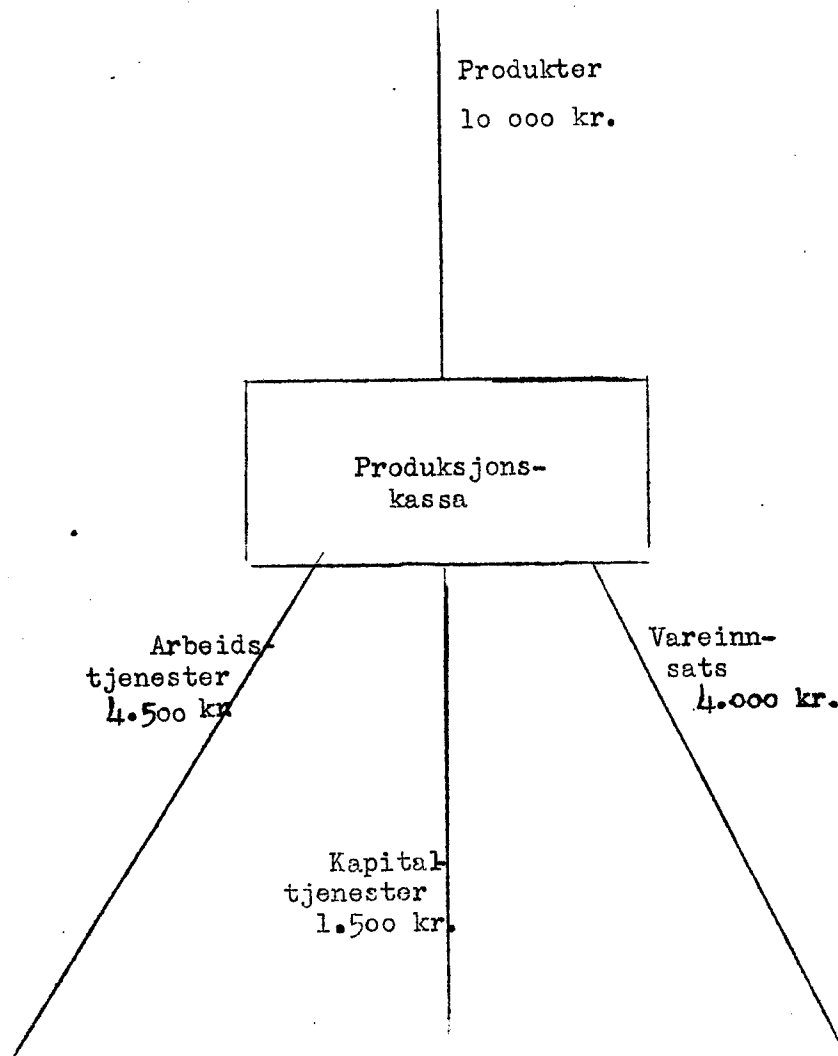
Et trekk ved denne målemetoden er at det ikke alltid er opplagt hvor store kronebeløp en realobjektstrøm representerer. Hvor mange kg en bestemt høymengde er på vil det som regel være enighet om, men ikke bestandig om hvor mange kroner den er verdt.

Hvordan en enn løser dette og liknende problemer er det imidlertid vanlig å anlegge det synspunktet at det ikke skapes noen verdier "inne i selve produksjonskassa." Det er produksjonsfaktorene som skaper produktet, og derfor må verdsettingen av de enkelte strømmene skje på en slik måte at verdien av det som strømmer inn i produksjonskassa er lik verdien av det som strømmer ut av kassa. Jeg vil inntil videre vente med å drøfte hvordan realobjekter skal verdsettes i penger og i stedet forutsette at en klarer å få verdsatt de enkelte objektstrømmer som forekommer i figur 1, og at dette skjer på en slik måte at verdien av det som strømmer inn i produksjonskassa er lik verdien av det som strømmer ut av kassa.

Produksjonsfaktorene pleier en ofte å samle i grupper. En av disse gruppene kalles vareinnsatsen. Den omfatter alle de varer som settes inn i produksjonsprosessen som råvarer, hjelpestoffer eller halvfabrikata. Hit hører i vårt eksempel høyet og kraftfôret. Videre har en kapitaltjenestene, d.v.s. den innsatsen som ytes av det faste produksjonsutstyret. Denne gruppen vil her omfatte kuas og fjøsets tjenester. Endelig har en arbeidstjeneste, her eksemplifisert ved budeias og fjøskontrollørens innsats.

I figur II har jeg beskrevet den samme produksjonsprosessen som i figur I, idet vi har nyttet de samlebegrepene som er innført. Videre har jeg i tillegg til hva figur I inneholder, tatt med tall for størrelsen av de enkelte strømmene i 1954.

Fig. II. Produksjonen av melk, kalver og naturgjødning i 1954 i "Sektoren Ole Hansen".

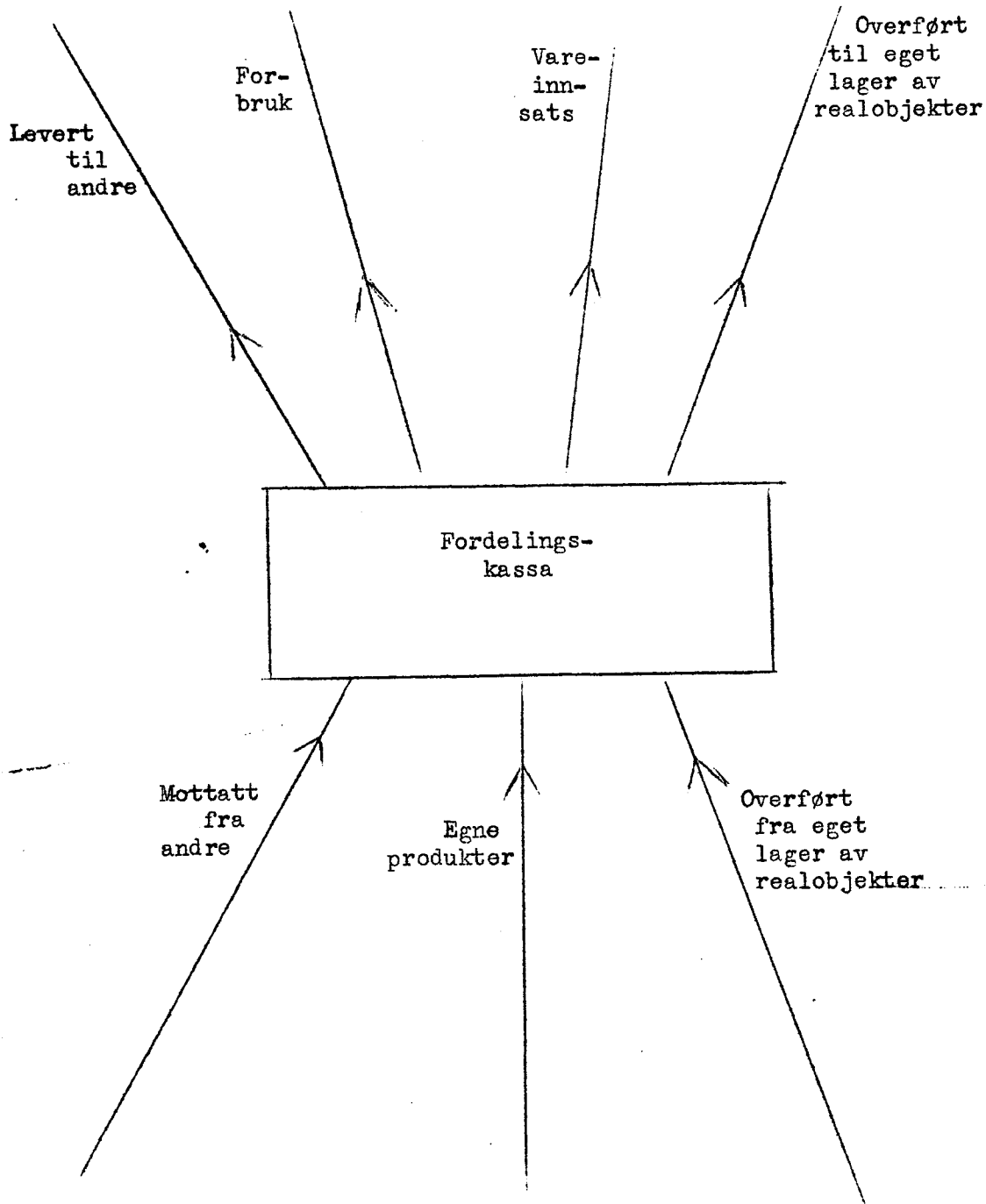
Økonomiske hendelser som innebærer at en skaffer seg eller "kvitter seg med" realobjekter.

I en hver tidsperiode av noen varighet vil Ole Hansen skaffe seg noen realobjekter. Dette skjer dels ved at han produserer dem selv, og dels ved at han, mot eller uten vederlag, mottar dem fra andre. På den annen side vil en del av hans realobjekter "forsvinne" for ham. Noen objekter forsvinner fordi han selger eller gir dem til andre personer, og andre objekter fordi han anvender dem til forbruk eller som vareinnsats.

For å gi en oversikt over de økonomiske hendelsene som består i at Ole Hansen skaffer seg realobjekter, eller at han av de ovenfor nevnte grunner "mister" slike objekter, er det i figur III laget en grafisk framstilling hvis sentrum er en kasse eller beholder, en kaller fordelingskassa.²⁾ Strømmer som gir uttrykk for at

²⁾ Fordelingskassa er selvsagt en tankekonstruksjon. Den har like lite som produksjonskassa noe konkret motstykke på Ole Hansens gård.

Fig. III. Oversikt over økonomiske begivenheter som består i at Ole Hansen skaffer seg eller kvitter seg med realobjekter.

Ole Hansen skaffer seg realobjekter, går inn i fordelingskassa. Strømmer som gir uttrykk for at Ole Hansen "mister" realobjekter, går ut av fordelingskassa. Hadde vi nøydd oss med å operere med strømmene "egne produkter", "mottatt fra andre", "levert til andre", "forbruk" og "vareinnsats", så ville det være naturlig å oppfatte kassa som en slags beholder hvor alle Ole Hansens realobjekter befant seg. Vi vil imidlertid i stedet tenke oss at når Ole Hansen skaffer seg realobjekter (fra andre eller ved egen produksjon) som ikke med en gang går til forbruk, vareinnsats eller leveranse til andre, overføres disse fra fordelingskassa til et slags lager av realobjekter. Dette uttrykkes ved strømmen "overført til eget lager av realobjekter". På tilsvarende måte tenker vi oss at når Ole Hansen "mister" realobjekter (ved at de anvendes til forbruk eller vareinnsats eller leveres til andre) som han har anskaffet seg en tid tilbake, så kommer disse inn i fordelingskassa langs strømmen "overført fra eget lager av realobjekter".

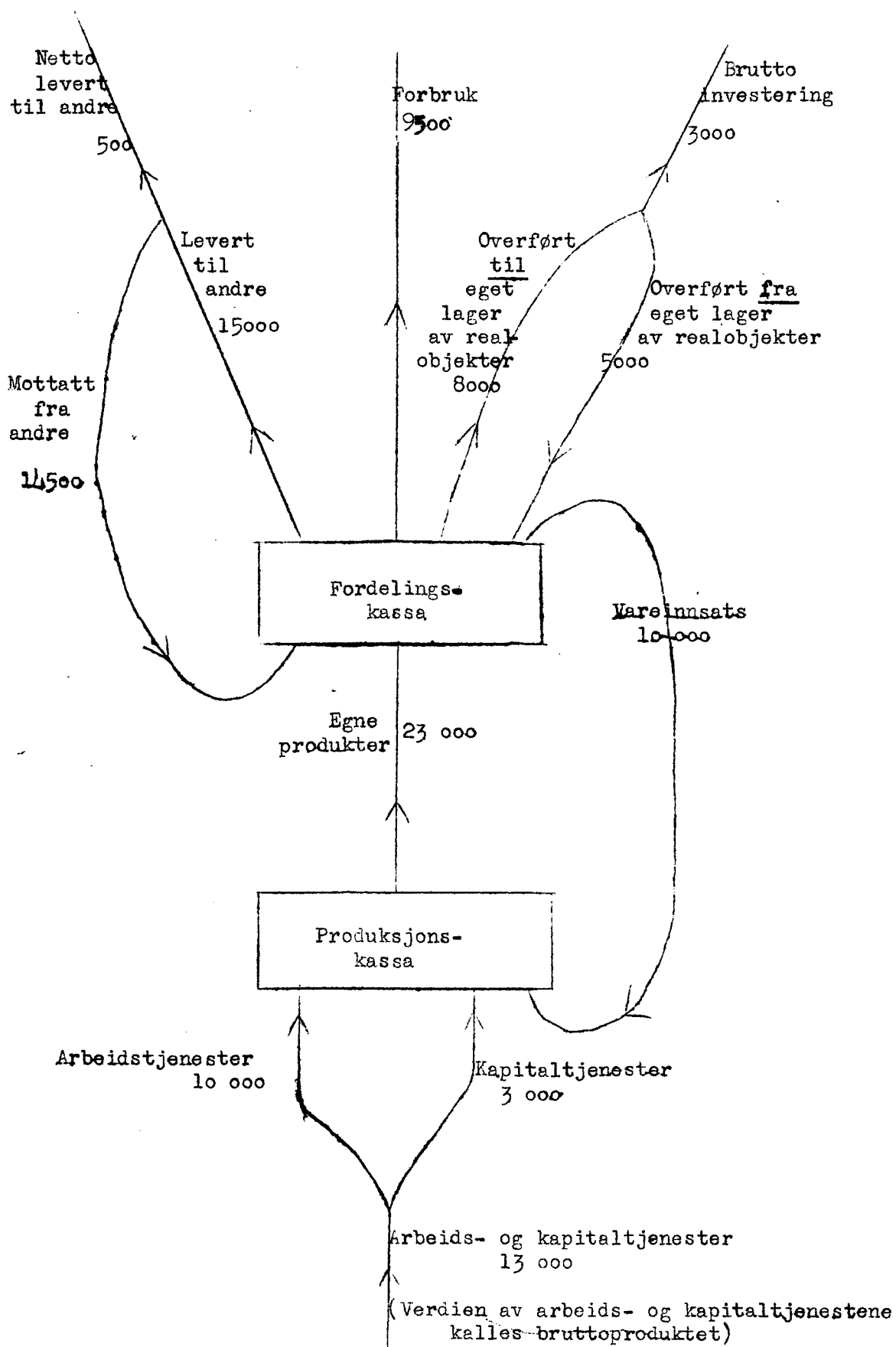
Jeg skal gi noen eksempler på hvordan vi i tilknytting til figur III kan redegjøre for ulike typer av økonomiske begivenheter. Når Ole Hansen selger den gamle slåmaskinen sin, får dette sitt uttrykk i figur III ved at maskinen kommer langs den "veien" vi kaller "overført fra eget lager av realobjekter", går inn i fordelingskassa og går ut igjen den veien vi kaller "levert til andre". Melka hans familie drikker kommer inn i fordelingskassa langs "egne produkter" og går ut langs "forbruk". Kunstgjødselen han kjøper kommer inn langs "mottatt fra andre", går ut langs "overført til eget lager av realobjekter", kommer senere tilbake til fordelingskassa langs "tatt fra eget lager av realobjekter" for endelig å forsvinne langs "vareinnsats".

I likhet med hva vi gjorde med de strømmene som går inn og ut av produksjonskassa, måler vi størrelsen av de strømmene vi finner i fig. III, og som størrelsesmål brukes verdiene av dem.

Samlet oversikt over realobjektstrømmene.

Ved å foreta noen mindre endringer i figurene II og III, og deretter sette dem sammen, har jeg nådd fram til figur IV som gir en oversikt over de viktigste typer av realobjektstrømmer. La oss se litt på de tingene i figur IV som vi ikke finner igjen i figur II eller figur III. Begynner vi nedenfra, ser vi for det første at jeg har latt arbeids- og kapitaltjenestene følge den samme veien et stykke. Derved har jeg fått høve til å gi uttrykk for den samlede verdien av disse to gruppene av produksjonsfaktorer. Denne verdien, her eksemplifisert ved tallet 13 000, kalles bruttoproduktet. (Egentlig defineres bruttoproduktet ved likningen: $\text{Bruttoproduktet} = \text{verdien av egne produkter} + \text{verdien av vareinnsatsen}$. Men siden verdien av det som strømmer inn i produksjonskassa er lik

Fig. IV. Oversikt over realobjektstrømmene. Tallene gjelder den økonomiske virksomheten til "Sektoren Ole Hansen" i 1954.

verdien av de egne produktene, ser vi lett at denne definisjonen innebærer at bruttoproduktet nettopp blir lik verdien av arbeids- og kapitaltjenestene). Videre har vi på tilsvarende måte (ved sammenslåing av to veier til én) fått gitt uttrykk for differansen mellom verdien av det som er levert til andre og verdien av det som er mottatt fra andre. Veien "nettolevert til andre" trafikeres i begge retninger, og tallet 500 gir uttrykk for hvor meget større trafikken er i den ene retningen enn i den andre.

Begrepet bruttoinvestering defineres på følgende måte: Bruttoinvesteringen i en periode = verdien av de realobjektene en skaffer seg i perioden + verdien av de realobjektene en "mister" i løpet av perioden ved at de leveres til andre eller anvendes til forbruk eller vareinnsats. - Jeg har i figur IV fått gitt uttrykk for bruttoinvesteringens størrelse ved å slå sammen de to veiene "overført til eget lager av realobjekter" og "overført fra eget lager av realobjekter". Også veien "bruttoinvestering" trafikeres i begge retninger og tallet for bruttoinvesteringen angir differansen mellom trafikken i de to retningene.

Kapitalslit, realkapital, nettoinvestering og nettoprodukt.

Jeg har hittil innført en rekke begreper som alle er betegnelser på realobjektstrømmer eller på differanser mellom størrelsene av slike strømmer. Det viser seg imidlertid at når vi skal beskrive og analysere det som skjer med realobjektene, trenger vi også enkelte begreper av en litt annen karakter. Jeg skal nå gjøre rede for noen av disse.

Ole Hansen har en slåmaskin. Etter hvert som tiden går, blir maskinen mindre verdt, dels fordi den slites under bruken, og dels fordi den ruster litt mer for hvert år. For å få gitt uttrykk for den økonomiske betydningen av dette og lignende forhold, innfører vi begrepet kapitalslit.

Kapitalslitet i en periode = den verdiforringelsen realobjektene er gjenstand for i perioden som følge av slitasje, elde og skader. (Verditapet på grunn av elde kan bl.a. skyldes at realobjektene er blitt umoderne. Eks.: Ole Hansens slåmaskin vil gjerne falle i verdi, hvis det kommer på markedet en ny og mer effektiv type av slåmaskiner.)

Samlingen av de realobjektene Ole Hansen eier, kaller vi hans realkapital. Endringen i verdien av realkapitalen i løpet av en periode (f.eks. ett år), kaller vi periodens nettoinvestering. Årsakene til at realkapitalens verdi endres er dels at Ole Hansen skaffer seg enkelte realobjekter og "kvitter seg med" andre, og dels at hans realobjekter etter hvert blir mindre verdt på grunn av kapital-slit. Vi må derfor (jfr. definisjon av begrepet "bruttoinvestering") ha følgende sammenheng:

Nettoinvesteringen i en periode = bruttoinvesteringen i perioden + kapital-slitet i perioden.

Endelig vil vi innføre et begrep vi vil kalle nettoprodukt. Nettoproduktet ved en produksjonsprosess er størrelsen av de verdier som skapes under prosessen på grunn av innsatsen fra arbeidskraften og produksjonsutstyret. Denne størrelse finner vi ved at vi fra størrelsen av de verdier som skapes (verdien av de produktene som framstilles) subtraherer de verdiene som går tapt (kapitalslitet og verdien av vareinnsatsen).

Sammenligner vi definisjonene av bruttoproduktet og nettoproduktet ser vi at vi må ha følgende sammenheng: $\text{Nettoproduktet} = \text{bruttoproduktet} \pm \text{kapitalslitet}$. Når vi skal vurdere betydningen av en bedrift (en næring eller et land), vil vi som oftest være interessert i å kjenne bedriftens (næringens, landets) nettoprodukt.

Sektoren "Norge".

Begreper som "forbruk", "vareinnsats", "Nettoprodukt" o.s.v. vil med fordel kunne anvendes i tilknytting til økonomiske sektorer av vidt forskjellig type og størrelse. Jeg skal nå gi noen eksempler.

I tabell 353 i Statistisk Årbok for 1959 finner vi en del opplysninger om produksjonen av og anvendelsen av realobjekter i sektoren "Norge". Begrepene som anvendes er, med noen språklige endringer, de vi har gjort rede for i tilknytting til "Sektoren Ole Hansen". De språklige endringene er følgende: Nettoproduktet og bruttoproduktet kalles her nettonasjonalproduktet og bruttonasjonalproduktet. Forbruk kalles konsum. Leveranse til andre kalles eksport. Leveranse fra andre kalles import. Nettoliveranse til andre kalles eksportoverskudd.

Konsum³⁾ er angitt særskilt for "den offentlige sektor"³⁾ og "den private sektor". "Den offentlige sektor" består av alle offentlige institusjoner og bedrifter i Norge⁴⁾, mens den private sektor består av resten av de enhetene som utgjør sektoren "Norge", nemlig alle personer, ikke-offentlige institusjoner og ikke-offentlige bedrifter.

Realobjektene er verdsatt i penger på grunnlag av de prisene som anvendes i kjøp og salg. Slike priser kalles markedspriser. I tabellene A og B er tallene for 1938 framkommet ved anvendelse av markedspriser i 1938, tallene for 1947 ved anvendelse av markedsprisene for 1947, osv. I tabell C er derimot alle tallene framkommet ved anvendelse av markedsprisene i 1955, uansett når realobjektene er produsert, importert, eksportert osv.

3) Eksempler på offentlig konsum er offentlig administrasjon, driften av folkeskolene og anvendelsen av realobjekter til militære formål.

4) Det kan i praksis være vanskelig å slå fast hva som er offentlig og hva som er private bedrifter. Fordelingen av bedriftene på den offentlige og den private sektor får imidlertid selvsagt ingen betydning for tallene i tabell 353, da jo ingen bedrifter har noe konsum.

Når en skal utarbeide slike tall som de som gis i tabell 353, må definisjonen av de enkelte begrepene utformes meget mer detaljert enn det er gjort i dette notatet. For å gi et eksempel på dette skal jeg sitere Statistisk Sentralbyrås definisjon av begrepet privat konsum (gitt i publikasjoner "Nasjonalregnskap 1930-1939 og 1946-1951"). Definisjonen, som selvsagt ikke skal læres, er følgende:

Post 5. Privat konsum. Posten skal gi uttrykk for verdien av varer og tjenester som i årets løp nyttes av landets husholdninger eller konsumentorganisasjoner, dvs. private foreninger og institusjoner uten ervervskarakter. Varige konsumgoder, så som biler, møbler og klær, (men ikke boliger), regnes som konsumert i det år de blir anskaffet. Varene og tjenestene er vurdert til markedspriser, oppfattet som priser avtalt mellom kjøper og selger etter fradrag for rabatter, men uten fradrag for selgerens eventuelle tap på kunde-fordringer.

Følgende poster er inkludert: (a) Jordbruks- og fiskeribefolkningens forbruk av egne produkter, vurdert til hva produktene ville ha innbrakt ved salg, og en del andre poster av tilsvarende karakter. (b) Bruk av egen bolig, vurdert til hva boligen ville ha innbrakt ved bortleie. (c) Gratisytelser fra bedrifter til lønsmottakerne i den utstrekning ytelsene er regnet som lønn og tatt med i post 11. (d) Tjenester fra offentlig forvaltning, som det ytes særskilt betaling for i form av skolepenger, korpenger ved offentlige sykehus o.l. (e) Nordmenns personlige utgifter i utlandet, herunder av statistiske grunner også utgifter ved forretningsreiser i utlandet. (f) Husarbeid i den utstrekning det har ervervskarakter, herunder alt lønt husarbeid og husmødrenes arbeid med stell av rom, matlaging o.l. for losjerende og arbeidere på arbeidsgivers kost, men ikke husmødrenes arbeid ellers.

Følgende poster er ikke inkludert: (a) Reise- og dietutgifter som lønsmottakere får refundert av arbeidsgiveren, eller som selvstendige næringsdrivende har ved forretningsreiser i Norge. (b) Redskap o.l. som det i enkelte yrker er vanlig at lønsmottakeren holder selv, dersom utgiftene blir refundert av arbeidsgiveren.

Gaver in natura, som er inkludert i post 17: Stønader fra utlandet til private konsumenter, er inkludert med samme beløp i post 5. Gaver in natura den motsatte veien er trukket fra.

Tjenester fra forsikringsselskaper er inkludert med et beløp svarende til forsikringsselskapenes administrasjonsutgifter og fortjenester på forsikringer tegnet av private konsumenter og konsumentorganisasjoner.

Om behandlingen av bankenes tjenesteyting, se post 16. Om behandling av ytelser in natura fra offentlig forvaltning, se post 17.

Sektoren "Det norske Skogbruket".

Sektoren "Det norske Skogbruket" består av alle skogbruksbedrifter i Norge ⁵⁾.
Legg spesielt merke til at definisjonen innebærer at sektorens virksomhet ikke

⁵⁾ Det er ikke så helt enkelt å slå fast hvilke skogbruksbedrifter vi har i Norge. Statistisk Sentralbyrås synspunkt er at en bonde som driver både med jordbruk og skogbruk skal oppfattes som eier av to bedrifter, én som henregnes til "Det norske Skogbruket" og én som henregnes til "Det norske Jordbruket".

inkluderer den økonomiske virksomheten som finner sted i husholdningene til de personer som arbeider i eller eier skogbruksbedriftene.

Tabell 26 i publikasjonen "Skogstatistikk 1953-56 (N.O.S. XI. 347)" inneholder bl.a. følgende opplysninger:

Tabell 26. Skogbrukets produksjonskonto i millioner nominelle kroner.

	1952	1953	1954	1955	1956
Inntekter.					
1. Skogprodukter levert i året; i alt (pris fra produsent)	929	730	706	789	934
a. Bartretømmer til salg ¹⁾	770	593	573	634	765
b. Lauvtretømmer til salg	7	3	3	5	9
c. Tømmer til bruk på gårdene	44	41	41	45	48
d. Salgsved	34	22	16	20	24
e. Ved til bruk på gårdene	65	62	64	70	76
f. Gjerdefang og staur	8	8	8	9	10
g. Juletrær	1	1	1	1	2
2. Lagerendringer: i alt	-28	14	38	23	- 4
a. Endring i trekapitalen	-13	5	48	14	- 8
b. Endring i beholdning av tømmer og ved i skogen pr. 31/12	-15	9	-10	9	4
3. Investeringsarbeid utført av egne produksjons- faktorer i alt	29	40	38	36	54
a. Skogkulturarbeid	14	21	22	21	29
b. Bygging av skogsveier	11	14	12	11	17
c. Bygging av skogshusvær	4	5	4	4	8
Inntekter i alt	930	784	782	843	984
Kostnader.					
4. Varer og tjenester mottatt fra andre sektorer i alt	55	45	49	53	63
a. Leie av hest og redskap fra jordbruket	36	30	32	34	42
b. Andre varer og tjenester	19	15	17	19	21
5. Kapitalslit	15	17	17	17	20
Kostnader i alt	70	62	66	70	83
Nettoprodukt i skogbruket	860	722	716	773	901

¹⁾ Fløtningskostnader fram til fabrikk er inkludert.

De fleste av tallene i tabell 26 representerer verdiene av bestemte real-objektstrømmer. Tallene for 1952 bygger på prisene i 1952, tallene for 1953 bygger på prisene i 1953 osv. For å vise sammenhengen mellom tallene i tabellen og de begrepene som er nevnt tidligere i dette notatet, kan det være hensiktsmessig å gjøre bruk av en ny grafisk figur.

Fig. V. Oversikt over de realobjektstrømmene som tallene i tabell 26 bygger på. Tallene (1), (2), (3) og (4) viser til numrene på postene i tabell 26.

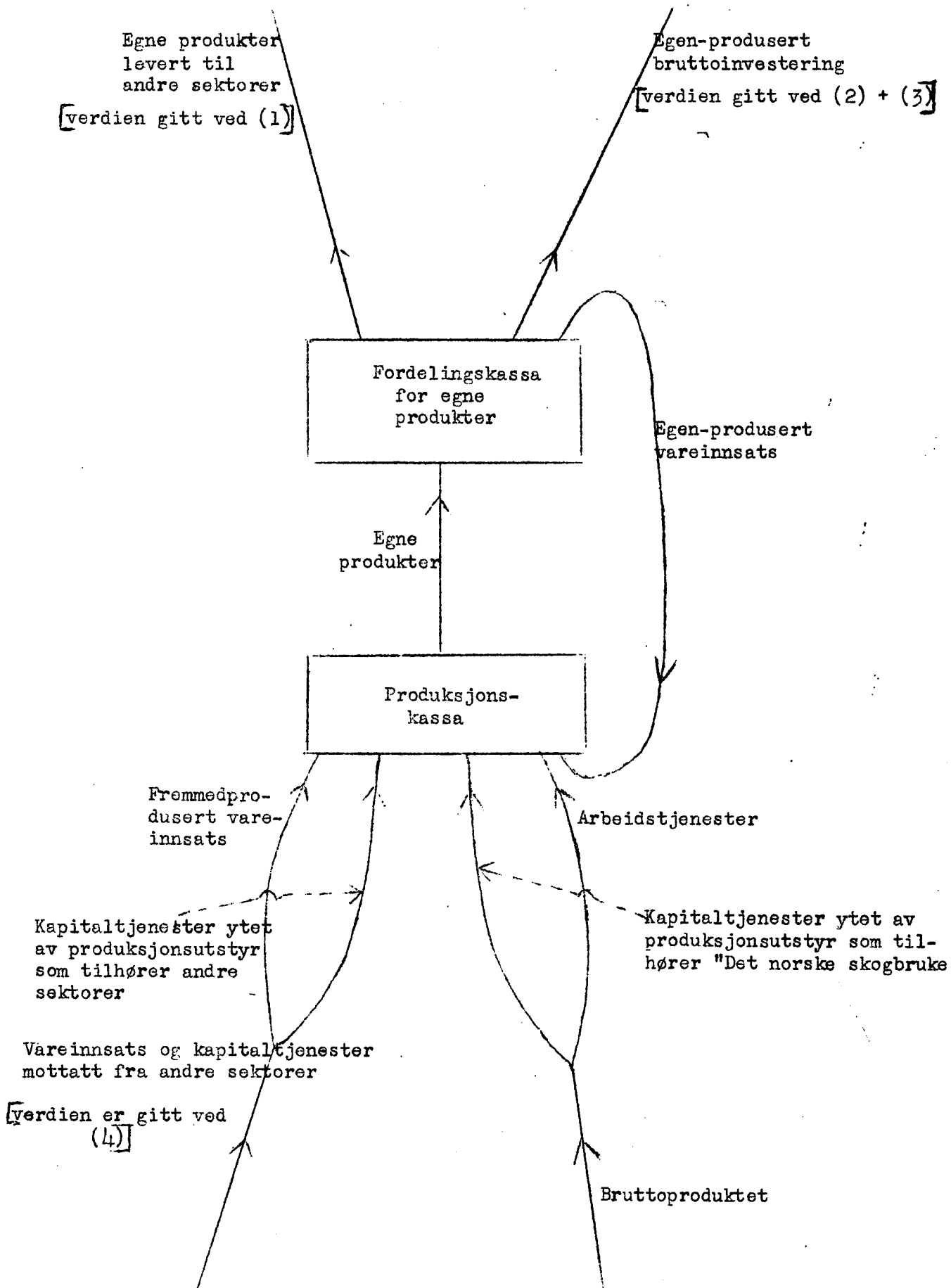

Fig. V svarer på mange punkter til figur IV, men er likevel litt forskjellig fra den. Forskjellen består i 3 ting.

(A) Strømmen "forbruk" mangler, fordi "Det norske skogbruket" utelukkende består av produserende bedrifter som ikke har noe forbruk.

(B) Vi har hittil tatt det for gitt at hver av de sektorene vi beskjeftiger oss med, selv eier det produksjonsutstyret som anvendes i sektorens produksjon. Det er imidlertid meget produksjonsutstyr (særlig hest og hesteredskap) som en del av året anvendes i produksjonssektoren "Det norske jordbruket" og en annen del av året anvendes i "Det norske skogbruket". Statistisk Sentralbyrå har bestemt seg for å oppfatte "Det norske jordbruket" som eier av slikt produksjonsutstyr. Betraktningsmåten innebærer at "Det norske skogbruket" ikke eier alt det produksjonsutstyret som anvendes i framstillingen av skogbruksprodukter. Det forholdet vi nå er inne på, gjør det nødvendig å gå begrepet "bruttoproduktet" etter i sømmene. Vi har tidligere, i det vi underforsto at enhver sektor eier det produksjonsutstyr den anvender, definert en sektors bruttoprodukt som summen av verdiene av de arbeidstjenestene og de kapitaltjenestene som brukes som produksjonsfaktorer i sektorens produksjon. Vi vil nå definere begrepet på denne måten: En sektors bruttoprodukt er summen av verdiene av følgende to grupper av produksjonsfaktorer: (a) arbeidstjenestene og (b) de kapitaltjenestene som ytes av sektorens eget produksjonsutstyr. - For å få gitt uttrykk for størrelsen av bruttoproduktet, slik det her er definert, har jeg i figur V skilt mellom kapitaltjenester som ytes av produksjonsutstyr eiet av andre sektorer og kapitaltjenester som ytes av produksjonsutstyr eiet av "Det norske skogbruket".

(C) I fig. V har jeg av fremmedproduserte realobjekter (realobjekter som er produsert av andre enn "Det norske skogbruket") bare beskjeftiget meg med de objektene som anvendes som vareinnsats eller tjenesteinnsats i produksjonen av skogbruksprodukter. Disse objektene har jeg ført rett inn i produksjonskassa uten å la dem ta veien om noen fordelingskasse. En konsekvens av dette blir at figurens fordelingskasse bare brukes til å gi uttrykk for hvordan de egenproduserte realobjektene (realobjekter som blir produsert av "Det norske skogbruket") blir anvendt.

Figur V gir uttrykk for hvordan postene (1), (2), (3) og (4) i tabell 26 gir uttrykk for verdier på bestemte realobjektstrømmer.

Kjenner vi postene (1), (2), (3) og (4), så kan vi finne skogbrukets bruttoprodukt. På fig. V er det jo slik at de ^{realobjektene} som strømmer inn i og ut av fordelingskassa er de samme objektene som de som strømmer ut av produksjonskassa. Når vi dessuten vet at verdien av det som strømmer inn i produksjonskassa er lik verdien av det som strømmer ut av denne kassa, så må det være slik at verdien av det som

strømmer inn i produksjonskassa er lik verdien av det som strømmer ut av fordelingskassa. Dette gir oss følgende likning:

$$(4) + \text{bruttoproduktet} + \text{verdien av egenprodusert vareinnsats} \\ = (1) + (2) + (3) + \text{verdien av egenprodusert vareinnsats.}$$

Ved litt enkel regning finner vi da at bruttoproduktet = (1) + (2) + (3) - (4).

I tabell 26 har en ikke regnet ut bruttoproduktet, men derimot nettoproduktet (som jo pr. definisjon er bruttoproduktet minus kapital slitet.) Dette er funnet ved likningen:

$$\text{Nettoproduktet} = (1) + (2) + (3) - (4) - \text{kapital slitet.}$$

Vær oppmerksom på at ikke alle tallene i tabell 26 er like pålitelige.

I "Skogstatistikk 1952" er det gjort rede for pålitelighetsgraden av de enkelte tall.

Sektoren "Det norske jordbruket".

Sektoren "Det norske jordbruket" består av alle jordbruksbedrifter i Norge. Legg merke til ^{at} definisjonen innebærer at sektorens virksomhet ikke inkluderer den økonomiske virksomheten som finner sted i husholdningene til de personer som arbeider i eller eier jordbruksbedriftene.

I tabell 91 i Statistisk Årbok for 1953 gis det en del opplysninger om den økonomiske virksomheten i denne sektoren. Til og med post V er tabellen bygget opp på akkurat samme måten som det utsnittet av tabell 26 i "Skogstatistikk 1953-56" som er referert foran. "Sum A" gir uttrykk for verdien av egne produkter levert til andre. Postene "Kunstgjødsel", "Innkjøpt fôr", "Såfrø og planter" og "Andre kostnader" gir tilsammen uttrykk for verdien av vareinnsats og kapitaltjenester mottatt fra andre sektorer. Betegnelsen "Kapital slit" er her brukt på en litt annen måte enn i nasjonalregnskapet. I totalregnskapet for jordbruket betegner kapital slit verdiforringelsen på realkapitalen som følge av slit og elde, men inkluderer ikke verdiforringelsen som følge av skader. Summen av tabell 91's poster "Kapital slit" og "Tap ved skade" svarer til det som i nasjonalregnskapet og totalregnskapet for skogbruket er blitt kalt kapital slit.

Avsluttende merknader.

For den som vil følge med i fagfolkernes uttalelser om de økonomiske begivenhetene, er det nødvendig å være fortrolig med nasjonalregnskapsbegrepene. Bl.a. anvendes de i meget stor utstrekning i Statistisk Sentralbyrås redegjørelser for hva som har skjedd. Jeg har ovenfor gitt noen eksempler på dette. La meg til slutt nevne at i en publikasjon som kalles nasjonalbudsjettet og som kommer i begynnelsen av hvert år, pleier Regjeringen å legge fram sine gjetninger om og sitt program for hvordan begivenhetene skal utvikle seg det kommende året. I denne publikasjonen anvendes alle de begrepene som er omtalt foran i avsnittet om sektoren "Norge".